

Notat

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Den 22. februar 2011

Redegørelse for udviklingen i fredningserstatninger siden 1. oktober 2004

Ved lov nr. 454 af 9. juni 2004 om ændring af lov om naturbeskyttelse, lov om planlægning, lov om vandløb og museumsloven blev der gennemført en række ændringer i naturbeskyttelseslovens kapitel 6 om fredninger med henblik på at opnå en omkostningsbevidst anvendelse af fredningsinstituttet og en bedre prioritering af fredningsindsatsen. De ændrede regler indeholdt således bl.a. et krav om udarbejdelse af budgetoverslag for hvert enkelt fredningsforslag og en bestemmelse om, at en fredning, der indebærer naturgenopretning, kun kan gennemføres, såfremt de myndigheder, der er ansvarlige for naturgenopretningsprojektet, og som skal afholde omkostningerne, kan anbefale fredningen.

De ændrede regler trådte i kraft den 1. oktober 2004.

I forbindelse med behandlingen af lovforslaget tilkendegav de partier, der indstillede lovforslaget til vedtagelse, at der bør sigtes efter en fremtidig indsats for fredninger, der højst er på niveau med de fredningserstatninger, der forelå samlede opgørelser over. Lovbemærkningerne indeholdt bl.a. en statistik over udviklingen i erstatningerne i årene 1998-2002. Partierne var dog i den forbindelse opmærksomme på, at der blandt de verserende sager var en enkelt stor sag af usædvanligt omfang (Lille Vildmose), der ville falde uden for det hidtidige niveau.¹

På denne baggrund gav den daværende miljøminister tilsagn om at fremsende en status for niveauet for de samlede fredningserstatninger til Folketingets Miljø og Planlægningsudvalg i 2007. På dette tidspunkt havde de nye regler været i kraft i over 2 år, og det var forventningen, at effekten af de nye regler hermed ville kunne vurderes. (Betænkning afgivet af Miljø- og Planlægningsudvalget den 5. maj 2004.)

Med henvisning til ministerens tilsagn blev der i en redegørelse i 2008 redegjort for følgende:

1. Udviklingen i fredningserstatningerne i årene 2003-2007, sammenlignet med den forudgående 5 års periode (1998-2002). Alle erstatninger vedrørte sager rejst før lovændringen i 2004.
2. Antallet af rejste og afgjorte fredningssager og de hermed forbundne erstatninger i perioden 1. oktober 2004 - 30. september 2008, dvs. sager, der var rejst og afgjort i henhold til de nye regler.

Redegørelsen afsluttedes med den vurdering, at det på daværende tidspunkt var vanskeligt at drage en konklusion om, hvorvidt de nye regler havde påvirket niveauet for fredningserstatningerne.

¹ Fredningen af Lille Vildmose medførte en samlet erstatning på 57,7 mio.kr. - heraf statens andel 51,9 mio. kr. - og er grundet sin helt usædvanlige karakter samt ovenfor anførte tilkendegivelse fra partierne ikke medtaget i de følgende årsopgørelser over fredningserstatninger, i lighed med fremgangsmåden i redegørelsen til udvalget i 2008.

Samtidig tilkendegav ministeren, at ministeriet ville følge udviklingen og fremlægge en ny redegørelse, når der forhåbentlig i løbet af 1-2 år forelå mere signifikante resultater.

1. Udviklingen i fredningserstatningerne

Af de almindelige bemærkninger til lovforslaget fremgik det, at der i den forudgående 5 års periode, 1998-2002, blev truffet afgørelser om fredninger med en samlet, årlig erstatning på mellem 3,5 mio. kr. og 13,5 mio. kr., med et samlet beløb for 5 års perioden på 43,1 mio. kr. – altså i gennemsnit 8,6 mio.kr./år. Heraf var statens andel mellem 2,9 og 11,3 mio. kr. om året. Statens samlede andel lå på 37,1 mio.kr., svarende til 86 % af erstatningsbeløbet i denne periode og i gennemsnit 7,4 mio.kr./år.

I årene 2003-2010 har Naturklagenævnet eller fredningsnævnene truffet endelige afgørelser – fredning eller afvisning – i 100 fredningssager med et samlet erstatningsbeløb i de enkelte år, som vist nedenfor.

Af disse sager var de 64 sager rejst, før de nye regler trådte i kraft den 1. oktober 2004 – mens altså 36 af de afgjorte sager er rejst efter lovændringen.

Fredningserstatninger, kr.

	2003	2004	2005	2006	2007***	2008	2009	2010
erstatning samlet	4.000.000	4.200.000	5.300.000	3.100.000	7.150.000	15.200.000*	23.800.000	6.600.000
erstatning staten	3.000.000	3.450.000	4.000.000	2.100.000	5.700.000	14.800.000*	18.900.000	4.800.000
antal sager rejst	15	7 (1)**	8	12	7	12	12	7
antal sager afgjort	12	13	8	13	12	9	20	13
antal sager rejst i året, som fortsat verserer pr.1.1.11	0	1	0	1	2	6	8	6

* beløb inkl. 13,5 mio. kr. for afståelse af ejendom til staten ved Råbjerg Mile

**sagsantal i parentes angiver sager rejst efter lovændringen inden for året

*** 2007 er ekskl. fredning af Lille Vildmose, med samlet erstatning 57, 7 mio.kr., heraf statens andel 51,9 mio. kr.

I lighed med den statistik, der indgik i lovbemærkningerne, medtager tallene ikke renter og godtgørelser til sagkyndig bistand, og der er ikke medtaget evt. forøgelse af erstatningen foretaget i Tak-sationskommissionen eller ved domstolene. Blandt andet derfor afviger statsregnskabsstallene for de pågældende år fra ovenstående beløb, som altså alene er udtryk for Naturklagenævnets og fredningsnævnenes disponering, som de kommer til udtryk i afgørelserne inden for året.

Som det fremgår af fodnoterne til skemaet, indeholder tallet for 2008 13,5 mio. kr. for afståelse af ejendom til staten i Råbjerg Mile-sagen (som var rejst før lovændringen). Samtidig bemærkes, at det relativt høje tal for erstatningerne i 2009 skal ses i forhold til, at der i dette år blev afgjort et stort antal sager, samtidig med, at en del af disse sager var store, komplekse og ret omkostningstunge sager – de mest omkostningstunge sager var i øvrigt rejst inden lovændringen i 2004. Redegørelsen til FMPU i 2008 omhandlede 5-års perioden 2003-2007, hvor den samlede erstatningsudbetaling kan opgøres til 23,8 mio.kr. (ekskl. Fredningen af Lille Vildmose), hvoraf statens andel udgør ca. 18,3 mio.kr., svarende til 77 %.

I årene 2006 til 2010 er der tilkendt fredningserstatninger på i alt 55,9 mio.kr., hvoraf statens andel udgør 46,3 mio.kr., svarende til 83 %.

I perioden siden lovændringen (2005-2010) har de samlede fredningserstatninger gennemsnitligt udgjort 10,2 mio.kr./år, hvor gennemsnittet i perioden 1998-2002 udgjorde 8,6 mio.kr./år. Statens andel af erstatningerne udgjorde i gennemsnit 8,4 mio.kr. i perioden 2005-2010 mod 7,4 mio.kr. i gennemsnit i perioden 1998-2002.

	1998-2002 mio.kr/år	2005- 2010 mio.kr/år	Stigning	2005-2010 uden arealerhvervelsen Råbjerg Mile mio.kr/år
Gennemsnit samlede fredningserstatninger	8,6	10,2	18,6 %	7,9
Gennemsnit statens andel af fredningserstatninger	7,4	8,4	13,5 %	6,1

De stigninger, der er tale om, skal sammenholdes med, at der i den pågældende periode skete meget store generelle stigninger i de ejendomspriser, som fredningserstatningerne udmåles i forhold til. Stigningerne svarer i øvrigt til en gennemsnitlig stigning pr. år på 2-3 %
Og hvis der bortses fra den særlige arealerhvervelse i Råbjerg Mile-sagen, udviser de gennemsnitlige fredningserstatninger et fald.

2. Antal rejste og afgjorte fredningssager 1. oktober 2004 - 1. januar 2011

Der er i de seneste godt seks år, siden de nye regler trådte i kraft, rejst i alt 59 fredningssager, hvoraf de 36 sager er endeligt afgjort ved fredningsnævnene eller Naturklagenævnet – enten ved stadfæstelse eller afvisning. Af de øvrige 23 sager verserer 13 sager fortsat for fredningsnævnene, og 10 sager er under behandling i Natur- og Miljøklagenævnet.

De samlede erstatninger for de 36 afgjorte sager blev i alt 7,0 mio.kr. fordelt på 9 sager – de øvrige 27 sager blev afsluttet uden erstatning. Heraf ses, at det især er de mindst komplicerede sager, der er afsluttet først – f.eks. fredning af offentligt ejede arealer og afviste sager. De resterende sager rejst efter lovændringen vil altså kunne forventes at blive forholdsmæssigt dyrere. Dette skal dog sammenholdes med, at de dyre og komplicerede sager fra før lovændringen efterhånden stort set er afsluttede. Disse ældre sager indgår med betydelig vægt i ovenstående skema over erstatningerne i perioden 2003-2010, men i de kommende år vil det helt overvejende være sager rejst efter lovændringen, der får erstatningsmæssig betydning.

Vurdering

Lovændringen har nu virket i 6 år, og der er truffet endelige afgørelser i 36 af de 59 sager, som er rejst siden. Disse 36 sager har udløst samlede erstatninger på 7,0 mio.kr. Dette relativt begrænsede erstatningsniveau skyldes, at 27 af sagerne er afgjort uden tilkendelse af erstatninger. De afgjorte sager er ikke repræsentative for de sager, som er rejst efter lovændringen.

De samlede erstatningsudbetalinger i perioden efter lovændringen har fortsat været stærkt domineret af sager, der er rejst før lovændringen. Naturklagenævnet afgjorde mange af de ældre sager i 2009, og der verserer pr.1.1.2011 kun 2 sager, rejst før lovændringen. En enkelt af disse (med naturgenopretningsindhold) kan dog blive relativt omkostningstung.

Samlet verserer pr.1.1.2011 i alt 25 fredningssager hos et fredningsnævn eller hos Natur- og Miljøklagenævnet. Det er ikke muligt at vurdere sikkert, hvilke sager der vil blive endeligt afgjort i hvilke år, ligesom de endelige erstatninger ikke kan skønnes præcist, da de erfaringsmæssigt i nogle sager vil afvige noget fra budgetoverslagene. Det er heller ikke muligt at afvise, at der i kommende år kan opstå enkelte store omkostningstunge sager, som kan forrykke det samlede niveau for fredningserstatninger. Naturstyrelsen følger de verserende sager tæt, og arbejder for, at omkostningerne for de enkelte sager begrænses, bl.a. ved at medvirke til, at fredningernes omfang og bestemmelser fokuseres på væsentlige fredningsværdier.

Ministeriet vil fortsat følge udviklingen i fredningserstatningerne og informere Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg herom ved en fornyet redegørelse om 2 år.